

Nr 97.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till konstfackskolan m. m.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 269, 274 och 276, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna

dels till Konstfackskolan: Avlöningar ett förslagsanslag av 490 000 kronor;
dels till Konstfackskolan: Omkostnader ett förslagsanslag av 45 000 kronor;
dels till Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m. ett reservationsanslag av 50 000 kronor;

dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor ett förslagsanslag av 2 350 000 kronor;

dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av 105 000 kronor;

dels ock till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal ett förslagsanslag av 220 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 102, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 februari 1947, föreslagit riksdagen att till förenämnda ändamål anvisa anslag, som närmare angivas i det följande.

1:o) **Konstfackskolan: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 1, s. 2—6), vilket innebär en anslagshöjning med 106 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	225 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt skolläkare m. m., förslagsvis	kronor	3 425
b. Ersättning åt vissa sakkunniga, förslagsvis ..	»	1 000
c. Arvode åt bibliotekarie	»	5 000
d. Arvode åt tillsynslärare	»	360
e. Arvode åt portvakt ..	»	800
f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, förslagsvis	»	4 800
g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	»	2 000
	kronor	17 385
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	»	331 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	25 495
	Summa kronor	598 880;

Särskilda uppfördsmedel:

1. Elevavgifter, förslagsvis .	kronor	18 000
2. Avkastning ur Sjöstedtska fonden	»	2 880
3. Bidrag från Stockholms stad, förslagsvis	»	123 000
	kronor	143 880
	Nettoutgift kronor	455 000;

b) till *Konstfackskolan*: *Avlöningar* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 455 000 kronor.

2:o) **Konstfackskolan: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 6), vilket innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 45 300 kronor.

3:o) **Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 7 och 8), vilket innebär en anslagshöjning med 24 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 51 800 kronor.

4:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 9—13) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 300 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär bland annat en löneförbättring för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna ävensom en utvidgning av rätten till statsbidrag för undervisning i svetsning.

Departementschefen har härom anfört följande.

Enligt gällande bestämmelser angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor utgår statsbidrag bland annat till avlöning åt rektorer och övriga lärare samt till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel.

Statsbidragen till avlöning åt rektorer äro avsedda att täcka hela lönekostnaden. De utgå enligt kungörelsen 1942: 596 med högst följande belopp:

Avlöningsgrupp	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
IV	10 630	10 940	11 250	11 560	11 870	12 180	12 490	12 800	13 110
III	11 190	11 500	11 810	12 120	12 430	12 740	13 050	13 360	13 650
II	11 750	12 060	12 370	12 680	12 990	13 300	13 600	13 850	14 100
I	12 310	12 620	12 930	13 240	13 550	13 800	14 050	14 300	14 550

Bidragen till grundavlöning åt lärare, vilka bidrag likaledes avses skola täcka lönekostnaden i dess helhet, utgå enligt samma författning för år och yrkesavdelning till högst följande belopp:

Ortsgrupp	A	B	C	D	E	F	G	H	I
kronor . . .	6 185	6 375	6 565	6 755	6 945	7 135	7 325	7 515	7 705

Omkring 90 procent av dessa belopp torde belöpa å huvudläraren och i genomsnitt cirka 10 procent å timlärare.

De i författningen angivna belopp, vartill statsbidragen till löner åt rektorer och övriga lärare högst må uppgå, äro fastställda med hänsyn till 1937 års lönenivå, varefter år 1942 företagits en höjning med i runt tal 25 procent.

Statsbidrag till ålderstillägg åt lärare utgår endast i den mån läraren enligt särskild reglering, fastställd på sätt i gällande reglemente för statens pensionsanstalt är föreskrivet, är berättigad uppbära sådant tillägg, samt för ettvarvt av tre ålderstillägg med högst åtta procent av den läraren tillkommande grundlön, å vilken statsbidrag må beräknas, dock årligen högst 500 kronor för varje ålderstillägg.

För beredande av en provisorisk löneförbättring åt rektorer och övriga lärare vid centrala verkstadsskolor under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t med stöd av 1946 års riksdags beslut (skrivelsen nr 507, punkten 12) genom beslut den 6 december 1946 förordnat, att under budgetåret 1946/47 må — utöver det författningsenliga bidraget till avlöning — utgå visst ytterligare bidrag. Bidraget till avlöning åt rektorer utgår med 720 kronor i ortsgrupperna A—C, 690 kronor i ortsgrupperna D—F och 660 kronor i ortsgrupperna G—I, medan bidraget till avlöning åt övriga lärare utgår med, för varje yrkesavdelning, 800 kronor i ortsgrupperna A—C, 770 kronor i ortsgrupperna D—F och 740 kronor i ortsgrupperna G—I.

Jag finner det skäligt, att lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna från och med nästa budgetår erhålla en ytterligare löneförbättring. I anslutning till de av chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition under för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordade grunderna för provisoriskt lönetillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1947/48 och med beaktande av att antalet ortsgrupper vid den allmänna löneregleringen begränsats till fem anser jag mig böra föreslå, att bidrag till avlöning åt rektorer och till grundlön åt övriga lärare vid centrala verkstadsskolor från och med nästa budgetår må utgå i enlighet med vad i det följande angives.

Bidrag till avlöning åt rektorer torde böra utgå med högst följande belopp:

Avlönings- grupp	O r t s g r u p p				
	1	2	3	4	5
IV	12 708	13 152	13 596	14 040	14 490
III	13 260	13 704	14 148	14 592	15 036
II	13 812	14 256	14 700	15 132	15 576
I	14 388	14 820	15 264	15 684	16 104

Till grundlöner åt övriga lärare torde bidrag för år och yrkesavdelning böra utgå med högst följande belopp:

Ortsgrupp	1	2	3	4	5
kronor	7 420	7 760	8 120	8 470	8 830

Statsbidrag till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel utgår med belopp, beräknat efter 70 kronor för elev och år, dock att bidraget sammanlagt ej må uppgå till högre belopp än som svarar mot huvudmannens verkliga kostnader för ändamålet under den tid bidraget avser. Härjämte utgår särskilt statsbidrag till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning till sådana centrala verkstadsskolor, vid vilka eleverna vid nämnda undervisning bilda en särskild yrkesavdelning. Överstyrelsen för yrkesutbildning har att avväga detta bidrag inom ramen för vissa i kungörelsen 1945: 571 angivna belopp med hänsyn till det timtal, undervisningen i svetsning upptager i den för vederbörande yrkesavdelning fastställda undervisningsplanen.

Överstyrelsen har nu föreslagit, dels att statsbidrag skall utgå till förbrukningsmateriel vid svetsningsundervisning även i fall, då eleverna vid nämnda undervisning icke bilda en särskild yrkesavdelning, dels ock att statsbidrag skall i dylika fall få utgå jämväl till lärarlöner. Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört till stöd för ifrågavarande förslag anser jag mig böra tillstyrka

de förordade jämkningarna i statsbidragsgrunderna. Det torde böra få ankomma på överstyrelsen att bestämma det bidragsbelopp, som i varje särskilt fall må utgå till avlönande av lärare vid undervisningen i svetsning och till bestridande av kostnaderna för undervisningsmateriel vid denna undervisning. Ifrågavarande bidrag torde lämpligen böra rekvideras budgetårsvis i efterskott. De av mig nu förordade ändringarna i statsbidragsgrunderna böra genomföras från och med nästa budgetår.

Överstyrelsen har beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till i runt tal 2 100 000 kronor, vilket belopp med 100 000 kronor överstiger nuvarande anslagsbelopp. Mot överstyrelsens beräkningar, som i fråga om lönekostnaderna uppgjorts med utgångspunkt från de för budgetåret 1945/46 gällande statsbidragsgrunderna, har jag i och för sig icke funnit anledning till erinran. Den av mig i det föregående förordade höjningen av statsbidraget till avlönande av rektorer och övriga lärare vid de centrala verkstadsskolorna påkallar emellertid en ytterligare uppräknings anslag. Då fördelningen av orterna å de nya ortgrupperna ännu ej skett, kan kostnadsökningen icke beräknas med någon större grad av säkerhet. Jag anser mig böra uppskatta det ökade medelsbehovet för nästa budgetår till 200 000 kronor. Jag förordar därför, att förevarande anslag uppföres med (2 100 000 + 200 000 =) 2 300 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 300 000 kronor.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kronor.

5:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 13—15), vilket innebär en anslagshöjning med 6 000 kronor, hänförande sig till förordad löneförbättring för lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

6:o) **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 15—17), vilket bland annat innebär, att bidrag till avlönande av lärare vid skolan i fortsättningen skall utgå enligt samma grunder som vid de centrala verkstadsskolorna, inberäknad den löneförbättring, som under punkten 4:o) tillstyrkts beträffande lärarna vid sistnämnda skolor, ävensom en anslagshöjning med 25 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 215 000 kronor.

7:o) **Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.** Kungl. Maj:t har (punkt 7, s. 17—26) föreslagit riksdagen att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

Departementschefen har härutinnan anfört följande.

Från olika håll har under senare år tanken på inrättandet av en privatistexamen inom handelsundervisningens område förts fram. Avsikten med en dylik examen skulle vara att bereda en möjlighet för sådana personer, som bedrivit sina studier utanför handelsgymnasierna, att förvärva ett officiellt betyg på sina kunskaper. Jag vill här endast erinra om att i två likalydande motioner vid 1945 års riksdag (I: 157 och II: 217) förslag väcktes om anordnande av en sådan examen. I anledning av dessa motioner betonade riksdagen angelägenheten av att den av motionärerna angivna frågan, som då redan uppmärksammats av Kungl. Maj:t, bragtes till sin lösning.

De för utredning rörande handelsundervisningens och handelslärarutbildningens ordnande tillkallade sakkunniga ha nu i ett den 17 oktober 1946 avgivet betänkande framlagt utredning rörande ifrågakvarande spörsmål och därvid föreslagit, att våren 1948 försöksvis skulle anordnas en »handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning». De sakkunniga ha nämligen funnit behovet av en privatistexamen inom handelsundervisningens område klart ådagalagt och som motivering för denna uppfattning framhållit icke blott handelsgymnasieutbildningens stora värde i fråga om befattningar i såväl allmän som enskild tjänst utan även det förhållandet, att redan nu ett stort antal ungdomar genom enskilda studier på olika vägar söka förvärva ett kunskapsmått motsvarande det, som handelsgymnasieutbildningen avser att skänka. För dessa ungdomar skulle en privatistexamen vara av stort värde.

För egen del vill jag i likhet med överstyrelsen för yrkesutbildning ansluta mig till den uppfattning de sakkunniga uttalat och således tillstyrka, att våren 1948 på försök anordnas en privatistexamen av ifrågakvarande slag. Det synes mig nämligen, icke minst med hänsyn till att behovet av arbetskraft med handelsgymnasieutbildning torde komma att alltmera ökas, angeläget att en möjlighet beredes dem, som av olika anledningar icke kunnat studera vid handelsgymnasierna, att förvärva handelsgymnasiekompetens.

Från handelsgymnasiehåll har framförts den invändningen, att det skulle vara oegentligt att tillskapa en privatistexamen vid handelsgymnasierna, då någon egentlig avgångsexamen icke finnes för gymnasiernas egna elever. Denna synpunkt synes mig emellertid vara av mindre betydelse. Med hänsyn till att gymnasiernas kursplaner äro fastställda av central myndighet och då bestämda fordringar gälla såväl för inträde vid gymnasierna som för erhållande av avgångsbetyg, synes en godkänd avgångsprövning från handelsgymnasium kunna betecknas som en avgångsexamen.

Den föreslagna privatistexamen synes böra anordnas i huvudsak enligt de riktlinjer, som de sakkunniga uppdragit, med skriftliga prov förlagda till av

överstyrelsen för yrkesutbildning utsedda handelsgymnasier och muntliga prov inför av överstyrelsen utsedda examensnämnder. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela de närmare bestämmelser, som i detta avseende må befinnas erforderliga.

I fråga om examensavgifter ha de sakkunniga föreslagit bestämmelser, som nära överensstämma med dem, som numera gälla för privatister i student- och realexamina. Handelsgymnasieexamen för privatister skulle således i princip vara avgiftsfri. För att minska tillströmningen av mindre väl förberedda examinander skulle dock varje examinand ha att erlægga en anmälningssavgift om 50 kronor, vilken avgift sedan skulle återbetalas till dem, som blivit godkända i examen. För egen del vill jag även härvidlag biträda de sakkunnigas förslag, dock med den modifieringen, att anmälningssavgiften synes böra utgå med 38 kronor — samma belopp som vid studentexamen för privatister — samt återbetalas till dem, som godkänts i minst fyra av de skriftliga proven.

Kostnaderna för anordnande av den föreslagna nya examen våren 1948 ha av de sakkunniga — under förutsättning att 50 examinander anmäla sig — beräknats till 10 160 kronor. Mot denna beräkning har jag icke funnit anledning till erinran. Jag finner sålunda i likhet med de sakkunniga, att arvoden till ordförande och ledamot av examensnämnd med hänsyn till svårigheten att finna kompetenta personer, som äro villiga att åtaga sig dessa uppdrag, böra sättas något högre än motsvarande arvoden i studentexamen.

Mot kostnaderna för examen svara vissa inkomster nämligen av sådana erlagda anmälningssavgifter, som icke skola återbetalas. Dessa avgifter böra redovisas under vederbörande inkomsttitel å riksstaten.

Vid bifall till vad jag förordat erfordras för nästa budgetår ett särskilt riksstatsanslag till anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning. Detta anslag torde böra uppföras med ett avrundat belopp av 10 000 kronor. Med hänsyn till att kostnadsberäkningarna av naturliga skäl måste vara synnerligen approximativa torde anslaget böra givas förslagsanslags karaktär. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående anslagets disposition.

Utskottet har funnit sig böra på av departementschefen anförda skäl tillstyrka, att våren 1948 på försök anordnas en handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning. Utskottet biträder jämväl vad departementschefen föreslagit beträffande de riktlinjer, efter vilka denna privatistexamen skulle anordnas, samt i fråga om examensavgifter. Kostnaderna för ifrågavarande examen hava beräknats till 10 000 kronor. I likhet med departementschefen har utskottet icke funnit anledning till erinran mot denna beräkning. För ändamålet torde alltså för nästa budgetår böra uppföras ett anslag av nämnda storleksordning, vilket i enlighet med departementschefens förslag torde böra givas förslagsanslags natur.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

Utskottet.

8:o) **Statsbidrag till vissa lokalkostnader för sjömansskolan i Göteborg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 26—28) hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att statsbidrag må utgå till av Göteborgs stad havda kostnader för anskaffande av undervisningslokaler m. m. för den vid stadens skolor för yrkesundervisning inrättade sjömansskolan med 25 000 kronor.

Stockholm den 6 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 96.
